

Literatura dziecięca jako wsparcie procesu wychowawczego

Karina Mucha

W wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym rolę ważnych mechanizmów obronnych pełnią uczucia:

- strachu,
- złości,
- gniewu.

Wyrażanie ich przybiera różnorodne formy, od sprzeciwu czy biernego oporu, poprzez głośny krzyk, machanie rękami, kopanie nogami, po atakowanie osób czy niszczenie przedmiotów. Siła tych reakcji zależy od stopnia pobudzenia dziecka, jego temperamentu, a także od dotychczasowych doświadczeń.

STRACH

WYZWALA

LEK

LĘK WYTWÓRCZY

powstaje na bazie wyobraźni dziecka, wytwarza się w nim np. na podstawie obejrzonej bajki, filmu, programu, opowiadań o „czarnej ręce” lub św. Mikołaju.

LĘK ODTWÓRCZY

powstaje jako następstwo silnego przeżycia np. traumy: śmierć rodzica, wypadek, zaginięcie w supermarkecie, bicie, choroba, krzyk itp.

Dlaczego warto czytać dzieciom?

Co daje czytanie?

rozwój wyobraźni

**rozwój językowy
i poznawczy**

uczenie wartości

**poprawa koncentracji
i umiejętności skupiania
uwagi**

**pełne uczestniczenie
w kulturze**

Każdy człowiek ma w sobie emocjonalny zbiornik,
oby był zawsze pełen...

- **potrzeby fizyczne i materialne (ruch, przestrzeń w klasie)**
- **potrzeby emocjonalne (bezpieczeństwo, zaciekawienie, przygoda)**
- **potrzeby duchowe (wchodzenie w świat symboli i znaczeń, myślenie, kojarzenie, odkrywanie swojej tożsamości)**

ROZWÓJ EMOCJI OD URODZENIA DO PEŁNOLETNOŚCI

0-18 miesięcy
istnienie
budowa więzi

adaptacja do złego
przebiegu fazy:

minimalista

dziecko emocjonalnie
odcięte
dorośli unikający

maksymalista

dziecko klejące się
dorośli przyssany

poczucie własnej wartości

**18 m – 3 lata
stawanie się
odkrywanie
świata**

adaptacja do złego
przebiegu fazy:

minimalista

**dziecko dystansujące się
dorosły izolujący się**

maksymalista

**dziecko bojaźliwe,
ambiwalentne
dorosły zachłanny**

ciekawość poznawcza

Szkolenie realizowane w ramach grantów edukacyjnych Opolskiego Kuratora Oświaty

3-4 lata
bycie
określanie
własnej
tożsamości

adaptacja do złego
przebiegu fazy:

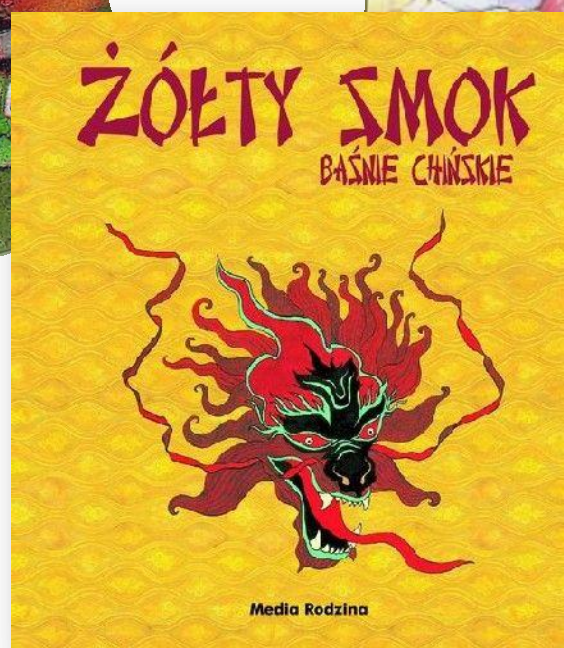
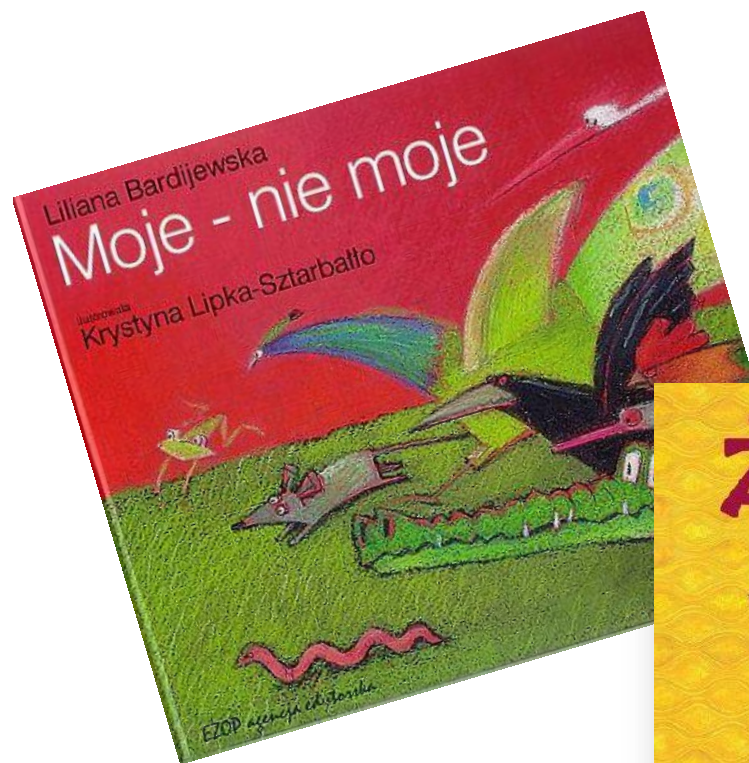
minimalista
dziecko spięte
dorosły sztywny
kontroler

maksymalista
dziecko niewidzialne,
kompulsywny aktor
dorosły uległy,
kameleon

kultura osobista

**4-7 lat
działanie
kompetencja**

adaptacja do złego
przebiegu fazy:

minimalista
dziecko
konkurujące
dorośli
kompulsywny
współzawodnik

maksymalista
dziecko bezradne,
manipulujące
dorośli manipulant

**kreatywność,
gotowość do
podejmowania inicjatywy**

Co będzie dalej? Jak będzie się rozwijać dziecko?

7-13 lat
dbanie
troska

Najlepszy sposób
na harmonijne
i bezpieczne
rozwijanie emocji
dzieci to
CZYTANIE

Etapy pracy z tekstem prozatorskim

zabawy
wprowadzające
do lektury

czytanie utworu
(może być podzielony
na fragmenty,
przerywany zabawami)

zabawy związane
z czytaną książką

Zabawy z opowiadaniem

Opowiadanie to krótki utwór literacki, najczęściej z jednym bohaterem, opisujące jedno wydarzenie lub przygodę.

Podstawowe rodzaje opowiadań dla dzieci:

- opowiadania realistyczne, obyczajowe,
- opowiadania fantastyczne (niesamowite przygody realistycznych bohaterów),
- opowiadania o zwierzętach, roślinach i przedmiotach, ich personifikacja,
- opowiadania psychologiczne, terapeutyczne.

Zabawy z baśnią

Baśń to opowieść o dalekich krainach i niesamowitych wydarzeniach, pełnych księżniczek, czarownic, wróżek, smoków i magicznych przedmiotów.

Podstawowe rodzaje baśni:

- baśnie tradycyjne zachodnioeuropejskie, bardzo rozpowszechnione (Grimm, Andersen),
- baśnie spoza europejskiego kręgu kulturowego – inna symbolika (Afryka, Rosja, Chiny),
- baśnie mądrościowe, krótkie przypowieści o wartościach (bajki filozoficzne).

Badania czytelnictwa w Polsce

pełny materiał badań dostępny na stronie fundacji ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom

- ✿ badano trzy grupy wiekowe: klasy zerowe, trzecie klasy szkoły podstawowej oraz trzecie klasy gimnazjum.
- ✿ badania przeprowadzano na terenie całej Polski,
- ✿ badania miały charakter porównawczy i jakościowy (klasy czytające i nie uczestniczące w programach głośnego czytania).

Wyniki polskich badań

- ✿ Podniesienie poziomu wypowiedzi ustnych i pisemnych (bogatsze słownictwo, swoboda wypowiedzi, umiejętność argumentowania),
- ✿ wzrost rozumienia tekstów i poleceń,
- ✿ poprawa koncentracji, wydłużenie się przedziału uwagi, lepsza pamięć,
- ✿ rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego, skłonności do analizowania zdarzeń i wnioskowania,

Wyniki polskich badań – c. d.

- ✿ wzrost świadomości czytelniczej – kształtowanie gustów, poprawa statystyczna czytelnictwa (liczba przeczytanych książek),
- ✿ podniesienie rangi książki jako atrakcyjnego sposobu spędzania wolnego czasu, większe zaangażowanie rodziców w czytanie dzieciom.

Lepsze efekty przynosi rozpoczynanie czytania od najmłodszych lat, niż od pewnego etapu kształcenia – w promocji czytelnictwa ważna jest systematyczność.

Komentarz do badań międzynarodowych PIRLS i PISA

Profesor Krzysztof Konarzewski (opracował polską część badań i przedstawił ją na konferencji prasowej 12 grudnia tego roku):

- większą biegłość w czytaniu mają uczniowie, którzy czytają dłuższe teksty prozatorskie; tymczasem w większości polskich szkół w klasach I-III czyta się głównie wierszyki i krótkie opowiadania.
- biegłość w czytaniu rośnie wtedy, gdy dzieci czytają nie tylko w szkole, ale i poza nią. Polska szkoła sprowadza czytanie do czynności swoście szkolnej, podobnej do noszenia mundurka. Czyta się przede wszystkim teksty z podręcznika lub zeszytu ćwiczeń; nie czyta się za to w domu.

SOKRATES

życzy powodzenia
w pracy z dziećmi!